

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада (Наказ № 17/01-04 від 19.09.2023 р.) Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації «Конституційно-правовий статус біженців та шукачів притулку: сучасні підходи» за спеціальністю 081 «Право» «27» листопада 2023 року.

Андрела Анна-Марія Володимирівна народилася 14 жовтня 1994 року в м. Мукачево, Мукачівського району, Закарпатської області, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2017 році юридичний факультет Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за спеціальністю «Правознавство». Навчалася в аспірантурі Державного вищого навчального закладу «Ужгородського національного університету» з 2017 по 2021 роки.

Професійна діяльність:

- з 2015 року по 2018 рік – юрисконсульт ФГ «ЛІЕТА»;
- з 2018 року по 2022 рік – помічник приватного нотаріуса Мукачівського районного нотаріального округу Кравченко О.І.;
- з березня 2022 року по червень 2022 рік – консультант по роботі з особами, які виїжджають за кордон, у зв'язку з військовими діями в Україні МФОЗНС «Регіон Карпат»;
- з липня 2022 року по теперішній час – юрисконсульт ТОВ «Кастомз Лоджістікс»;
- з серпня 2022 року по теперішній час – спеціаліст відділу МДП в АсМАП України за сумісництвом.

Сімейний стан: одружена, виховує 3-х дітей.

Андрела Анна-Марія Володимирівна до разової спеціалізованої вченої ради подала відповідні документи, згідно із затвердженням МОН України переліком. Усі вони відповідають вимогам, що пред'являються.

Дисертацію виконано у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород. За результатами перевірки та аналізу дисертації за допомогою програми *Unicheck* ознак академічного плагіату виявлено не було.

Науковий керівник: Манзюк Василь Васильович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права, юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Андрела А.-М.В. Дуалістичне трактування категорії «біженець» у розрізі національного конституційного та міжнародного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2018. Вип. 50. Ч.1. С.27-30.

2. Андрела А.-М.В. ВПО: конституційні гарантії та нормативні прогалини законів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 67-69.

3. Андрела А.-М.В. Право притулку: європейський досвід та українські реалії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2018. Вип. 53. Ч.1. С.48-50.

4. Андрела А.-М.В. Наскрізний аналіз етапів становлення права на притулок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 55. Ч.1. С.65-68.

5. Андрела А.-М.В. Національне законодавство у сфері забезпечення прав біженців: окремі питання систематизації. *Конституційно-правові академічні студії*. 2018. Вип. 2. С.9-16.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Бисага Юрій Михайлович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства, юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (голова разової спеціалізованої вченої ради).

Зауваження Бисаги Ю.М.:

1. Інститут права притулку відіграє специфічну роль у сучасному міжнародному праві. Перш за все, він виступає достатньо дієвим механізмом міжнародного захисту прав і свобод людини від порушень з боку держави її громадянства. У той же час, застосування права притулку нерідко розглядається, як засіб політичного тиску у міжнародних відносинах і може спричиняти істотне зростання їхньої напруженості. Саме тому, від виваженості міжнародно-правового регулювання відносин, пов'язаних із наданням притулку, значною мірою залежить, як ефективність міжнародно-правових гарантій прав і свобод людини, так і стабільність міжнародних відносин.

Робота значно виграла б, якби авторкою було більше уваги присвячено ступеню урегульованості вітчизняного інституту притулку.

2. У фінальному звіті в рамках проєкту «Біженці з України: наміри повернутися, вплив на українську економіку та рекомендації щодо державної політики» визначено, скільки українців виїхало за кордон після початку повномасштабного вторгнення росії, ким є ці люди, скільки з них повернеться до України та якими будуть економічні наслідки від того, що не всі повернуться. За розрахунками, станом на кінець червня 2023 року за кордоном, через війну перебуває 5,6–6,7 млн українців. Це на 0,3–0,5 млн більше, ніж за оцінками, представленими у проміжному звіті цієї записки (станом на кінець 2022 року, їх кількість складала 5,3–6,2 млн осіб). Це стало наслідком ударів по енергосистемі України взимку 2022–23 років, посилення ракетних атак у травні на міста України, а також підриву Каховської ГЕС на початку червня 2023 року. Саме тому, в роботі варто було зробити аналіз того, хто ж саме представляє дані категорії біженців.

Бєлов Дмитро Миколайович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства, юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (рецензент).

Зауваження Бєлова Д.М.:

1. Аналізуючи положення дисертації, стає зрозумілим, що у роботі дисертантка досліджувала загальні питання міграційного контролю, зокрема,

зміст, принципи, суб'єкти, форми та інше. Проте, залишається не зрозумілим питання дослідження функцій міграційного контролю та їх особливостей.

2. У правовій літературі часто виокремлюється паспортно-реєстраційний режим. На наш погляд, робота значно виграла б, якби авторкою було присвячено увагу дослідженню питанню реєстрації за місцем проживання та паспортного режиму.

Менджул Марія Василівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права та процесу, юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Зауваження Менджул М.В.:

1. На наш погляд, потребує окремої уваги те, що має місце сконцентрованість (насамперед, у Державної міграційної служби та МВС) персональних даних про усіх без винятку громадян, іноземців і осіб без громадянства, які проживають або перебувають в Україні. За таких обставин, доцільним є розкриття положення стосовно забезпечення безпеки використання персональної інформації та мінімізації загроз використання такої інформації у неправомірних цілях.

2. Окрім того, доволі дискусійним є підхід обмеження свободи пересування людини в Україні у випадку наявності боргових зобов'язань. Так, вже склалася відповідна судова практика і наявна низка рішень, в яких обмеження свободи пересування накладається як санкція на особу при наявності у неї заборгованості по кредитах, за несплату аліментів чи із інших причин. Варто, було б, більше уваги присвятити проблематиці правомірності накладення такого обмеження.

Алмаші Ірина Михайлівна, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі Ужгородського торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету.

Зауваження Алмаші І.М.:

1. Не заперечуючи авторський підхід до розкриття основних напрямків здійснення міграційного контролю в Україні через правове регулювання паспортного контролю в Україні, правове регулювання реєстрації громадян за

місцем проживання та правове регулювання обліку іноземних громадян, вважаємо, що доцільним було також торкнутися питання подвійного громадянства, видачі іноземних паспортів громадянам України та аналізу проблеми здійснення міграційного контролю, пов'язаного із цим явищем.

2. З прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового тимчасового захисту» розпочався новий етап формування законодавства про біженців. Як за обсягом, так і за змістом ця редакція закону є набагато ширшою. Характерною його рисою є те, що докладні норми процедурного характеру, які містяться в ньому, дають підстави вважати його законом прямої дії. В останньому знайшли відображення основні питання процедури розгляду заяв шукачів притулку, прийняття рішень з надання, втрати та позбавлення статусу біженця. Разом з тим, з тексту дисертаційної роботи не зовсім є зрозуміло, чи досліджено авторкою окремі особливості щодо правового врегулювання інституту притулку та співвідношення понять «статус біженця» та «притулок», визначених у законі.

3. Дисертанткою вірно зазначено, що важливими при формуванні та використанні бази даних Єдиного державного демографічного реєстру є законодавчі гарантії щодо захисту персональних даних від зловживань, встановлення релевантності даних щодо цілей, для яких вони зберігаються. Однак, у роботі не містяться пропозиції щодо положень тих нормативних актів, які такі гарантії повинні містити. Варто було б, навести закони та положення законів, до яких слід внести зміни.

Щербанюк Оксана Володимирівна, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри процесуального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Зауваження Щербанюк О.В.:

1. Терміном, який вживається щодо осіб, які залишили місце свого постійного перебування внаслідок негативних обставин, є «вимушений переселенець». У міжнародному і національному іноземному праві цей термін не часто застосовується, а така категорія осіб визначається як «особи, переміщені всередині країни», «внутрішні біженці», «внутрішньо переміщені особи» і так далі. Так, терміни «внутрішньо переміщені особи» або «особи переміщені

всередині країни» широко використовуються в практиці Управління Верховного Комісару у справах біженців ООН.

Разом з тим, як впливає з тексту дисертації, для того, щоб визначитись у механізмах та інструментах захисту ВПО, авторці потрібно було чітко визначити їх роль у правовому полі та їх розмежування з біженцями. Якщо взяти найбільш поширене та загальне визначення категорії «біженець (Refugee)» то це будь-яка особа, яка через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни, або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань.

2. Дисертантка цілком слушно висловила на користь того, що принципи права існують і їх треба застосовувати незалежно від того, передбачені вони законом чи ні. Закон повинен тільки нагадувати про ці принципи, звертати на них увагу. Водночас, у тексті роботи також варто було б навести та пояснити, які принципи міграційного контролю щодо біженців з досліджуваних закріплені в законодавчих актах, а які – ні, та яким чином вони повинні застосовуватися.

3. Права людини — це комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в цивілізованому суспільстві. Право виступає мірою свободи і зміст його в тому, щоб узгодити свободу окремої людини зі свободою інших членів суспільства, дотримуючись принципу рівності. Розуміння прав людини, як її певних можливостей має місце, так чи інакше, у працях багатьох юристів, суспільствознавців. В той же час, з тексту дисертаційного дослідження не зовсім зрозумілим є ставлення авторки до змісту статті 26 Конституції України, що передбачає: «Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також

несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

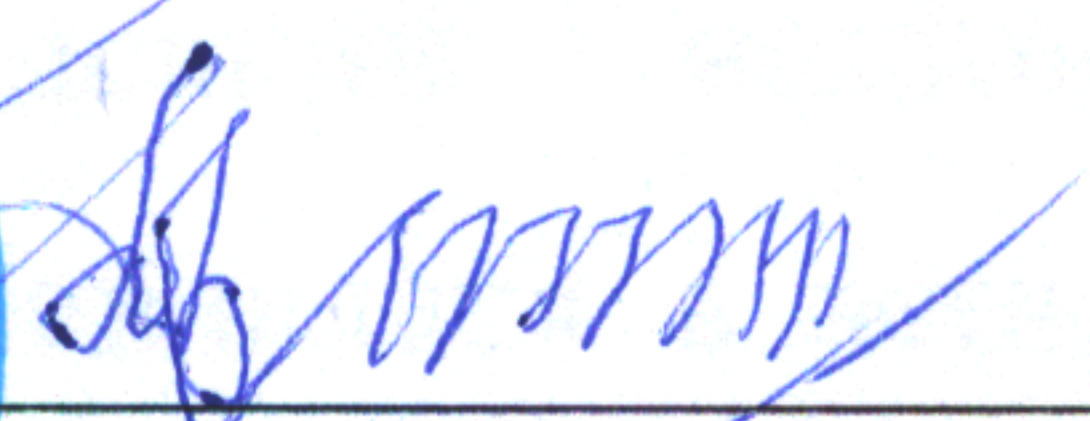
«Проти» 0 членів ради,

«Утрималися» 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада (Наказ № 17/01-04 від 19.09.2023 р.) присуджує Андрелі Анні-Марії Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

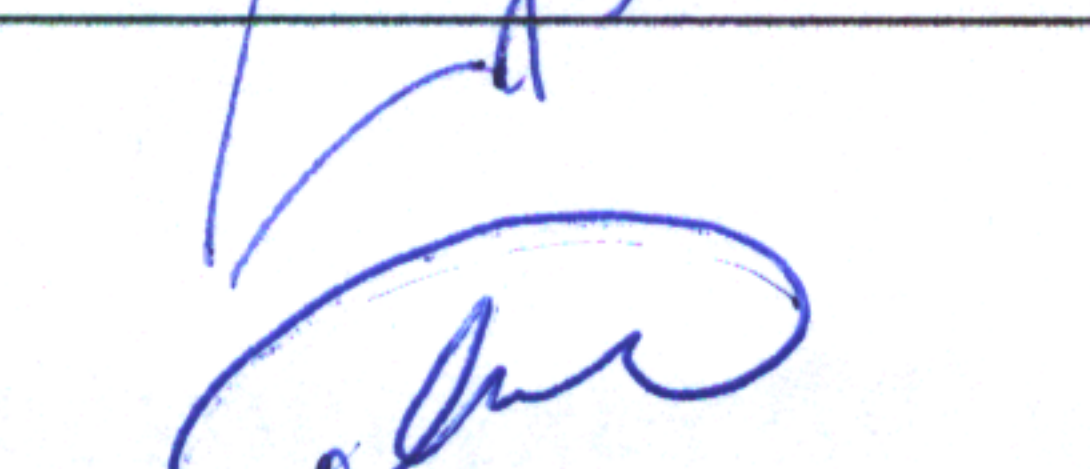
Юрій БИСАГА

Рецензент

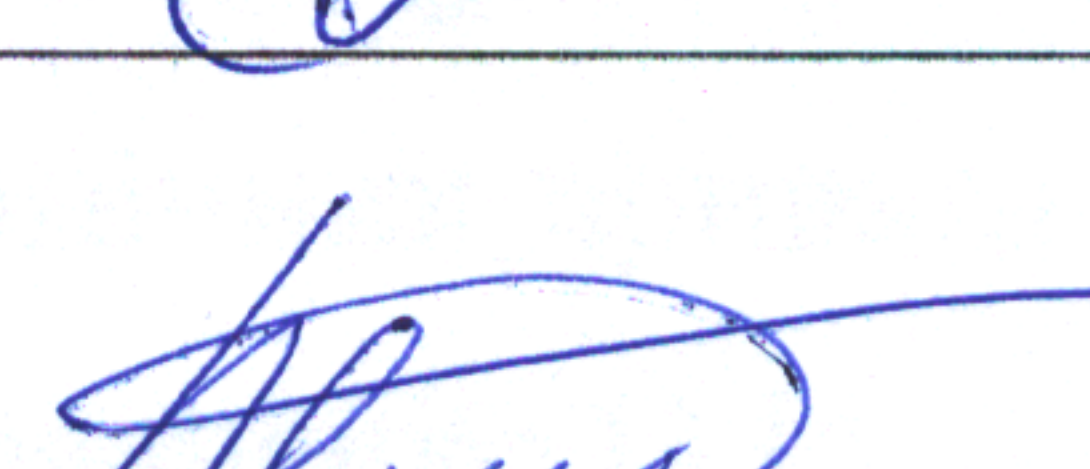
Дмитро БЄЛОВ

Рецензент

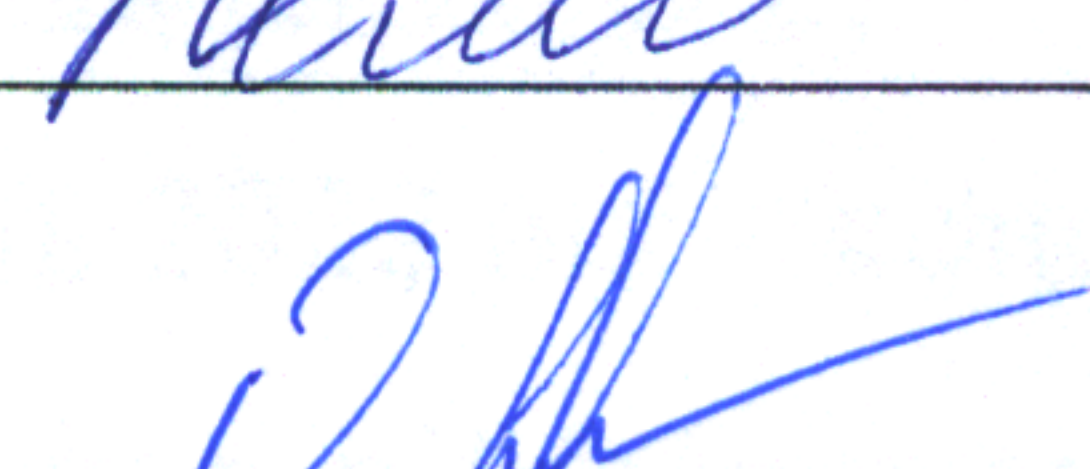
Марія МЕНДЖУЛ

Офіційний опонент

Ірина АЛМАШІ

Офіційний опонент

Оксана ЩЕРБАНЮК